WAHDA MINN TAGHHOM

Ta' PAWLU MIFSUD

Dawn Ġużepp u Pinu ta' l-istorja tagħna kienu l-ikbar żewġt iħbieb li qatt għexu fir-raħal tagħhom. U fir-raħal tiegħi wkoll. Għax għalkemm ftit li xejn għandi ħjiel tagħhom, mhix ħaġa kbira li ssib xi nofs tużżana ħajjin li għadhom jiftakruhom tajjeb.

M'ilhomx mejtin, jiġifieri, is-snin il-kbar u l-praspar tad-daħk li nisġu flimkien f'ħajjithom għadhom jissemmew fil-familji fejn il-missier jirrakkuntahom lil uliedu meta dan ikun jixtieq ifissrilhom kif iż-żgħażagħ ta' dari kienu jqattgħu ħinhom. Jew inkella f'xi ħanut ta' l-inbid fil-misraħ fejn il-ħbieb jedhew iqaxxru l-karawett u jixorbu xi pinta sewda fil-ħin li jaraw kif iferrħu qalb xulxin b'xi ġrajja tad-daħk li jkunu raw jew semgħu xi darba jew oħra.

Il-praspura li se nirrakkontalkom kont smajtha darba minn għand in-Nannu Wiġ, Alla jaħfirlu, li ma kenitx weħidha tafux. Għax kif naħseb jafu ħafna, dawn Ġużepp u Pinu ma kienx qisu jkollhom x'jagħmlu għajr jindiehsu ras ma' ras u jiftiehmu bejniethom kif ipaspru xi biċċa xogħol li minnha setgħu jdabbru xi ħaġa b'xejn. U, ma ngħidu xejn, li tkun tad-daħk kemm jista' jkun. Miskin hu min kien jinzerta ma jkunx jafhom għax jaqa' fin-nasba tagħhom mingħajr biss jintebaħ.

Isemmu fost kollox il-ħlieqa ta' meta libsu pulit mill-aktar, telqulha lejn raħal qrib tagħhom u għamluha ta' perit u skrivan tal-prima. Bdew jidħlu għand in-nies, ikejlu minn ħajt għal ħajt, sakemm fl-aħħar Ġużepp, it-tapars perit, kien jerħilha jitkellem salt diskors, minn għala n-nies, bl-Ingliż, biex Pinu, l-iskrivan tiegħu, kien bis-sabar kollu joqgħod ifissrilhom bil-Malti. U dik jew dak l-imsejken erħilhom jibqgħu ħalqhom miftuħ u mifxulin, u jemmnu, jaħasra, li dawk kienu xi żewġ uffiċjali mibgħutin mill-Gvern. U x'kienu jpaspruhom Ġużepp u Pinu? Jew li kellhom xi ħajt tal-bitħa maħsus u ried, għalhekk, jinbidel; jew li kienu jridu jgħollu filata oħra maċ-ċint tal-bejt u xi ħmerijiet oħra bħal dawn. Iżda dawn l-affarijiet kienu jitolbu spejjeż mhux ħażin li qajla setgħu jindaħlu għalihom. X'jaqbad jagħmel dak li jkun? Min jaf kieku l-perit jaċċettax baxx baxx xi ħaġa tal-flus f'idejh jew xi fenek ġo xkora u hekk iħalli kollox għaddej mar-riħ! Hekk kienu jkunu jistennew Ġużepp u Pinu, u wara ħafna tlaqliq u zekzik, fl-aħħar kienu jispiċċaw biex jiftiehmu, jilqgħu l-għotja li jnewlulhom u jbewġu 'l barra muti muti. U ma ngħidu xejn, malli jirfsu fit-triq erħilhom jogħorku idejhom u jegħemżu 'l xulxin bid-daħk. Kienu laħqu dabbru biċċtejn mhux ħażin, imma x-xitan ma ħamilx.

Inzertaw daħlu f'dar fejn kien hemm wieħed jafhom u għarafhom ċomb. Intebaħ dlonk bil-qerq tagħhom u kixifhom dak il-ħin stess. Sar għajat u ġiġġifogu sħiħ u sa ndaħlu l-pulizija. Imma, mbagħad, kulħadd ħafrilhom ladarba reġġgħu lura dak li kienu dabbru u hekk ħelsu minn xi xahar ħabs.

Tissemma sikwit ukoll il-farsa l-oħra li ħadmu fl-imkien darba waħda l-Ħadd fil-għodu fuq iz-zuntier tal-Knisja. Kien sebaħ jum kiesaħ dak in-nhar u Ġużepp ħassu jirżaħ u ried kieku jisħon ftit. X'hemm aħjar minn naqra rum biex tqanqallek id-demm fil-vini ta' ġismek? Imma flus biex jixtri ponċ ma kellux, ukoll jekk dan ma kienx jiswa flus wisq. Kif tagħmel biex idabbar wieħed b'xejn? Kien Pinu li qallu x'għandu jagħmel għax hu l-iktar li kien jaħsibhom malajr. Malli tispiċċa l-Quddiesa tal-Ħdax u n-nies jibdew ħerġin mill-Knisja, Ġużepp kellu jinxteħet fl-art għat-taparsi tah ħass ħażin bl-ikrah, u Pinu kellu jibda jgħajjat l-ajjut sakemm xi ħadd ta' qalb tajba kien, forsi, jitqanqal u jnewwel naqra taħraq lil Ġużepp. U hekk għamlu balleċ! Malli dan, Ġużepp intelaq għall-mejjet fl-art u Pinu niżel kokka jżommlu rasu u jgħajjat b'leħen imbikki: "Għinuni naqra l-aħwa għax ħassu ħażin. Xi ħadd iġiblu ponċ rum forsi jistejqer, miskin." Inġabru nies tgħidx kemm u ċertu benestant, is-Sur Pawl, li kultant kien jiġi jara 'l ħutu r-raħal, ma setax jibqa' b'idejh fil-but meta jara quddiemu bniedem mitluq f'dik is-sura. Kien pront daħal f'ħanut tal-kafè qrib u ordna grokk doppju. Imma x'ħin resaq bih fuq iz-zuntier sab li dawk it-tnejn kienu għosfru. X'ġara? Inzerta kien għaddej dak il-waqt is-surġent Karlu li meta ra n-nies qaqoċċa resaq jara x'inqala'. U meta sama' x'kienet il-biċċa kollha, tbissem kemmxejn u, "Iva jaħasra," qalilhom, "ħa nara ftit xi ġralu jien." Ċekċek tnejn iċ-ċinturin u sabbat koċċ iż-żarbun u dak kien biżżejjed biex iwerwer lil Ġużepp u lil Pinu. Qamu t-tnejn mill-art qishom żewġ għefiered, ħaffew taqsmu l-kotra u rħewha jlebbtu 'l isfel qishom kienu raw ix-xitan. Kulħadd baqa' jħares lejn xulxin imgħoxxi bid-daħk. Is-sur Pawl biss kien li ma daħakx imma ma setax igħid li ma kenitx maħsuba tajjeb.

Praspar oħra tad-daħk ta' dawn it-tnejn kien hemm iktar minn hekk imma llum irrid biss nirrakkuntalkom waħda oħra li għalija nqisha bħala l-ikbar waħda ta' ħajjithom. Nifhem ngħid dik il-praspura ta' meta Ġużepp u Pinu marru jgħumu Għar Lapsi darba waħda fis-sajf il-Ħadd wara nofs in-nhar. Isimgħuha.

Mela għandkom tkunu tafu li ħafna snin ilu kienet id-drawwa fost in-nies tar-raħal li kull nhar ta' Ħadd wara nofs in-nhar, fix-xhur ta' Lulju u Awissu, kulħadd, tista' tgħid, kien jerħilha għall-baħar. Tgħiduli, mhux hekk għadhom jagħmlu llum ukoll? Kollu

minnu. Imma li xtaqt infisser jien hu li f'dak iż-żmien ma kienx għad hawn karozzi, u dawk li kienu jinżlu sa Għar Lapsi jew kienu jeħduha bil-mixi jew inkella kienu jarmaw il-bhima fil-karettun tal-molol u suq ħa nfittxu naslu u nilħqu post għad-dell.

Ma ngħidu xejn, Ġużepp u Pinu ma kenux se jibqgħu lura u, arahom kull nhar ta' Ħadd, wara li jkunu kielu xiħaġa sħuna f'nofs in-nhar, jiltaqgħu ħdejn is-salib tal-misraħ u jitilquha ċeklem ċeklem biex ikunu huma l-ewwel fil-baħar, jekk jista' jkun qabel kulħadd. Kellhom nitfa ta' rota qadima li kienet taqdihom aħjar mill-aqwa żiemel tat-tigrija. Daqqa jsuq Ġużepp u Pinu rieket fuq il-maqgħad ta' wara u daqqa jaqdef Pinu ħalli hekk Ġużepp jilħaq jistrieħ. Ir-rota kienu jkomplu jżejnuha b'xi żewġ wardiet tal-karti mlewna u xi bandiera jew tnejn. U fit-triq, sakemm jaslu, kulħadd isaffrilhom u huma jkomplu jiżżuffjettaw ma' dak li jkun, imqar kienu tfal.

Mela ġara li darba minnhom ix-xorti ħaqrithom: f'nofs ta' triq, ftit lil hinn mis-Siġġiewi, ir-rota ta' wara ċediet. It-tubu tal-lastku sab xi musmar, ittaqqab u beda jagħmel in-nifs. Il-piż tagħhom it-tnejn ma kienx jippermettilhom li jissuktaw sejrin rekbin, ukoll jekk issa kienu qorbu sew għan-niżla.

"X'nagħmlu, Pin?" staqsa Ġużepp, ftit u xejn imħasseb, għax moħħu kien irid qisu siegħa biex iħoll xi biċċa saram.

"Ara l-ieħor ukoll! Xi trid tagħmel? Noqogħdu rraqqgħuh bil-qalb it-tajba, ħabibi Ġużè. Intafa' taħt dak il-ħajt u newwel l-għodda mill-basket," wieġeb Pinu f'nifs wieħed.

Hekk għamlu. Qalbu r-rota wiċċha 'l isfel, trekknu f'ġenb it-triq u meddew għonqhom għal din il-biċċa xogħol ta' bla ħsieb. Imma l-aqwa li kellhom l-armar: biċċa roqgħa tal-lastku, stoċċ li jerħi l-gomma, koċċ trab abjad biex issodd fuq kollox u minfaħ biex tippompja l-arja mill-ġdid fit-tubu tar-rota. F'nofs siegħa kellhom ikunu lesti.

Imma saddattant bdew resqin 'l hemm il-bhejjem bil-karettuni fi triqthom għall-baħar. U billi ħadd ma kien jistenna li se jitmiegħku hemm fit-trab f'nofs ta' triq, il-biċċa dehret iktar gustuża. In-nies imbagħad, l-iktar iż-żgħażagħ, qisu ma kellhomx ħajta fi lsienhom u kollha riedu qisu jikkummentaw xi ħaġa. Kien hemm saħansitra minn ittanta jniggiżhom bi kliemu u beda jitfa' botta war'oħra.

"Hawn x'ġara, ħbieb? Għajjejna llum? Mela qed nixjieħu?"

Xi ħadd ieħor malizzjuż ried qisu jitfa' dell ikraħ fuqhom u nibixhom: "Oj, hemm x'aħna nagħmlu taħt il-ħajt? Se tidħlu għall-sieħbu Pinu. Waħda minn tagħhom!

U Ġużepp u Pinu jisimgħu u ma jitkellmu xejn. Ħallihom ħa jgħidu n-nies b'daqshekk xejn mhu qed jonqsilhom mill-but!

F'ħin minnhom għaddiet ġgajta ġuvintur moħħ ir-riħ, rekbin fuq naqra ta' poni l-ġmiel tiegħu, u malli raw lil dawk it-tnejn għarqanin xraba jitħabtu mar-rota, ħallew ilsienhom, Alla jbierek trid tgħid, u ma nafx x'ma qalulhomx:

"Ġużè! Pinu! Illum se ngħaddukom! Qabilkom se ngħumu did-darba, l-aħwa! Illum tixxemmxu fuq il-blat se tibqgħu, ah lilkom! Sistu għax dalwaqt jidlam..."

Ġużepp ħassu jindanna u ried igħid xiħaġa kieku imma Pinu ma ħalliehx.

"Ħallihom u tagħtix kashom, Ġuż, għax iktar agħar. Ħsiebek ħemm ħa nfittxu neħilsu u nitilqu minn din il-longa tax-xemx."

It-tiswija fl-aħħar tlestiet. Refgħu kollox f'postu u telqulha 'l isfel lejn Għar Lapsi mill-ġdid. Din id-darba saq Pinu u Ġużepp intafa' riekeb wara b'dawk saqajh twal miftuħin qishom ġwienaħ ta' farfett. Qabdu t-triq għal isfel, u billi kif igħid il-Malti 'Għan-niżla kull qaddis igħin', f'kemm ili ngħidlek sabu ruħhom fil-medda art li hemm qabel iż-żurżieqa li twasslek sa ħdejn xifer il-baħar u ċ-ċagħak li hemm mifrux quddiem l-għerien kbar t'Għar Lapsi.

Is-soltu, Ġużepp u Pinu kienu jinżlu mir-rota meta jaslu fuq u dik il-biċa żurżieqa mwiegħra kienu jinżluha qajla qajla ikarkru r-rota warajhom. Din id-darba le. Issa kien se jkun xorta oħra. Hekk kif ħares 'l isfel lejn xatt il-baħar, Pinu lemaħ lil dik iċ-ċorma zgħażagħ ta' lsienhom ħażin u li sa ftit qabel ma hdewx jinkuhom u għoddhom inħanqu jinbxuhom. Hemm kienu lkoll lebsin il-malji ta' l-għawm għalkemm jaqbżu jitlaħalħu fl-ilma baħar. Qabilhom kienu se jgħumu tassew illum, hux hekk kienu qalu! Imma Pinu kien jaħsibha xort'oħra. Issa huwa l-waqt li jurihom min hu l-iktar raġel fosthom, min kien se jieħu l-ewwel għawma bħalma dejjem kien, min kien se jidħak l-aħħar.

"Żomm tajjeb, Ġuż," qallu Pinu, "ħa naraw min sa jgħum l-ewwel".

U f'kemm trodd salib ir-rota bdiet nieżla ż-żurżieqa għal isfel qisha kienet xi barri nkurlat, taqbeż u toqmos, u dejjem iżżid fil-ġiri, sa ma qabdet dik il-medda ċagħak. Hawn ħabtet tixxengel xi tnejn u kienet qisu se tinqaleb u l-aħħar imma għamel mod irrnexxielha tilħaq sa xifer il-baħar u minn hemm tinxteħet fl-ilma b'Ġużepp u Pinu mqabbdin tajjeb magħha qishom żewġ granċi. Mal-waqgħa l-ilma ntrefa' b'saħħa 'l fuq u l-qtar tiegħu xarrab lil dawk kollha li ħaslu kienu qrib. Ħadd ma kien għadu jaf x'ġara sewwa, sakemm ftit ħin wara, deħru l-irjus ta' Ġużepp u Pinu jobżqu l-ilma mielaħ tal-baħar u jgħumu lejn il-blat bil-ħwejjeġ b'kollox.

"Rajtu, ħbieb," qallhom maħnuq Pinu, "kif aħna għomna l-ewwel illum!" U għadda jħokk ma' dawk il-qatta żgħażagħ imqarba li baqgħu iħarsu lejh u lejn Ġużepp miblugħa fihom infushom.

U meta n-nies li kien hemm fehmu sewwa x'kien ġara, Għar Lapsi kollu nstema' jidwi u jdamdam bid-daħk u t-twerżiq u t-tisfir li sar. Kien hemm għors sħiħ u fejn wieħed jixxala tabilħaqq. Kien hemm min qal ukoll. "Bċejjeċ ta' l-imġienen dawn!"

Imma dik kienet waħda mill-praspar ħelwin ta' Ġużepp u ta' sieħbu Pinu. Waħda minn tagħhom!